

реабілітації». 17-21 вересня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_034#Text.

4. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.: історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. № 1. С. 126–142.

5. Возняк С. М., Іващенко А. М., Пеньковський В. І. Політика стандартизації Північноатлантичного Альянсу. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2016. № 2. С. 74–79.

6. “Про оборону України”: Закон України від 06.12.1991 № 1932-ХІІ: станом на 9 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

7. Хижняк В. В. Проблеми впровадження в Україні військової системи стандартизації НАТО. *Системи озброєння і військова техніка*. 2005. С. 3–6.

8. Перелік стандартів НАТО та стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО, прийнятих у складових сектору безпеки і оборони. <https://mod.gov.ua/>. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/perelik-standartiv-nato-ta-standartiv-u-sferi-oboroni-derzhav-chleniv-nato-prijnyatih-u-skladovih-sektoru-bezpeki-i-oboroni>.

Пилипенко Анастасія,

здобувачка вищої освіти бакалавра Інституту заочного та дистанційного навчання Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, завідувач кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АВТОНОМНОЇ ЗБРОЇ У ВІЙНАХ

Автономізація зброї стала однією з найбільш помітних тенденцій сучасних конфліктів. Це створює нові виклики для міжнародного гуманітарного права (далі – МГП), адже рішення про застосування сили може частково переходити від людини до технічної системи. У зв’язку з цим виникає питання, як застосовувати чинні норми МГП до автономної зброї та уникнути ситуацій, коли відповідальність за порушення стає «розмитою».

В першу чергу варто зазначити, що в міжнародному праві поки що немає загально визнаної дефініції автономних систем озброєння [1, с. 104]. Водночас у

практичних підходах часто використовується логіка, яка вказує на те, що нові бойові системи можуть самостійно ухвалювати рішення та застосовувати силу без втручання людини [2, с. 135]. Зокрема, для дронів важливо, що автономність часто виникає суто з тактичної необхідності. Це пов'язано з тим, що класичні БпЛА, як правило, залежать від зовнішніх навігаційних сигналів, таких як GPS або ГЛОНАС, та стають уразливими перед впливом засобів радіоелектронної боротьби, і тому розробляються рішення, які працюють незалежно від зовнішніх сигналів [3, с. 83].

Науковці стверджують, що автономна зброя не виходить за межі дії МГП, але створює нові ризики для базових принципів. Наголошується, що **поступ воєнної технології важко ігнорувати та неможливо зупинити, проте його треба врегулювати** [4, с. 315]. Найчутливішим тут є **принцип розрізнення**: автономній системі треба коректно відрізнити комбатантів і військових об'єктів від цивільних осіб і цивільних об'єктів, у тому числі в динамічному середовищі (міста, змішування об'єктів, помилкові маркери, маскування). Деякі дослідники підкреслюють роль принципів як «каркасу» МГП, який забезпечує єдність і системність його норм [5, с.100].

Одна з основних проблем автономної зброї полягає в тому, що принципи МГП працюють лише тоді, коли є **суб'єкт**, здатний оцінити контекст і нести відповідальність за оцінку. Якщо ж рішення «розмазане» між командиром, оператором, розробником і алгоритмом, виникає те, що автори називають правовою невизначеністю на рівні базових понять (контроль, відповідальність тощо) [6, с. 400].

Інша ідея, що часто згадується в працях, присвячених питанням міжнародно-правового регулювання використання автономної зброї – зберегти **людський контроль** над критичними функціями. З одного боку, США декларують використання автономії так, щоб системи функціонували у спосіб, який забезпечує командиру і оператору належні рівні судження, і **зберігали контроль і участь людини**. З іншого боку, в МГП відсутні **норми, які регулюють питання контролю дотримання міжнародного гуманітарного права під час застосування зброї, що керується штучним інтелектом** [7, с. 786]. Тобто навіть якщо «людський контроль» приймається як політичний орієнтир, юридично його ще треба перетворювати на критерії: хто саме контролює, коли саме, на якому етапі, і як перевірити, що контроль був реальним, а не формальним.

Також слід звернути увагу на відповідальність за порушення. У кримінально-правовому аспекті автори підкреслюють **відсутність чітких юридичних норм підвищує ризики безкарності**, адже традиційні механізми відповідальності не адаптовані до ситуацій, коли рішення ухвалює машина. Додатково варто наголосити на конкуренції потенційних суб'єктів відповідальності: оператора, командира, розробника або держави [8, с. 1478]. Це важливо, оскільки в МГП і міжнародному кримінальному праві відповідальність зазвичай зав'язана на людське рішення та контроль. Окремо цікавий аспект – транснаціональність таких технологій. В окремих працях на цю тематику

зазначено, що такі системи створюють нові прогалини в експортному контролі та транснаціональному регулюванні [6, с. 402].

Ще один аспект, який часто залишається поза увагою – це можливість застосування автономних систем поза активною фазою воєнних дій (контртерористичні операції, поліцейські місії, прикордонне патрулювання). У таких випадках включається рамка міжнародного права прав людини, і навіть позасудове вбивство автономною системою може бути розцінене як порушення права на життя [6, с. 401].

Цікаво, що в роботах, які аналізують російсько-українську війну, підкреслюється, що повномасштабна агресія може спричинити нову гонку озброєнь в галузі автономних систем [9, с. 619]. Паралельно визнається реалістичність того, що заборона таких систем виглядає складною через швидкий технологічний прогрес [8, с. 1482]. З технічного боку автономні дрони подаються як відповідь на реальні умови бою [3, с. 83]. Але саме це і робить міжнародно-правову дискусію невідкладною: війна прискорює впровадження, а правова система не встигає розробляти правила та процедури для регулювання таких ризиків.

Підсумовуючи, можна сказати, що використання автономних систем у війнах ускладнює питання відповідальності за застосування сили. Загалом норми МГП можна застосовувати і до таких систем, але на практиці найважче забезпечити реальний людський контроль і зрозуміти, хто саме має відповідати за порушення. Саме тому важливо, щоб держави розвивали процедури перевірки таких озброєнь, встановлювали зрозумілі вимоги до людського контролю і не допускали «розмивання» відповідальності в реальних бойових умовах.

Список використаних джерел:

1. Котляренко О. П., Приполова Л. І. Теоретико-правові аспекти легалізації зброї зі штучним інтелектом: до питання конвенціональної регламентації. *Порівняльно-аналітичне право*. №1. 2020. С. 103-106.
2. Татаренко Г. В., Карпенко М. В. Міжнародно-правове регулювання технологій ШІ в бойових діях. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. №2 (46). 2023. С. 135-145.
3. Самойленко В. М. Обґрунтування застосування автономних безпілотних літальних апаратів, що оснащені оптико-електронною системою навігації, для виконання завдань підрозділами Національної гвардії України. *Честь і закон*. №4 (87). 2023. С. 83-91.
4. Меликов Р. Г. Автономні системи озброєння та принцип розрізнення в міжнародному гуманітарному праві. *ПРАВО І СУСПІЛЬСТВО. Міжнародне право*. №6. 2021. С. 315-320.
5. Меликов Р. Г. *Міжнародно-правове регулювання використання автономних систем озброєння під час воєнних дій. Дисертація*. Одеса. 2023. 205 с.
6. Захарчук І. В. Адаптація міжнародного права до викликів нових технологій: штучний інтелект, автономні системи озброєнь та їх регулювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Випуск №4, частина 3. 2025. С. 398-404.

7. Федчук Т. Ю. Контроль дотримання норм міжнародного гуманітарного права при використанні зброї, керованої штучним інтелектом. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Розділ XI. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО. 2024. С. 785-791.
8. Самедова Л. Р. Правове регулювання використання летальних автономних систем озброєння (LAWS): кримінально-правовий аспект. *Наукові перспективи*. №5 (59). 2025. С. 1478-1489.
9. Меликов Р. Г. Застосування автономних систем озброєння під час російсько-української війни: нові виклики міжнародному гуманітарному праву. *Юридичний науковий електронний журнал*. №1. 2023. С. 619-622.

Ружнілова Вікторія Віталіївна

здобувачка вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту
права та психології Національна
академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,

завідувач кафедри конституційного
права навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Основним і незмінним напрямком зовнішньої політики України є інтеграція до Європейського Союзу. Вступ до ЄС не тільки розширить зовнішньополітичні та економічні перспективи України, але й підвищить добробут українців завдяки прийняттю європейського права та впровадженню найкращих практик.

28 лютого 2022 року уряд охопленої війною України підписав заявку на членство в Європейському Союзі з проханням про негайне приєднання. Через три дні аналогічні заявки подали Грузія та Молдова. Менш ніж через чотири місяці на червневій Європейській раді лідери ЄС вирішили надати Україні та Молдові статус країни-кандидата, а також визнали «європейську перспективу» Грузії, що є кроком до офіційної кандидатури [1, с. 82]. Відповідно, війна в Україні дала ЄС пришвидшення розгляду заяв на членство, демонструючи знак солідарності та підтримки народу. Конструюючи відносини України та нинішнього Європейського Союзу, можна стверджувати, що через географічне положення України як європейської держави важливо враховувати історичний контекст впливу Радянського Союзу.

З початку російської агресії ЄС, країни-члени та європейські фінансові установи мобілізували близько 9,5 мільярдів євро для підтримки загальної економічної, соціальної та фінансової стійкості України у формі